

ૐ નત્સત્

કુંદ-કળા.

રચનાર.

બાસ. નિ. મં. રાંદેર વાળા,

સને ૧૮૦૭ ના રૂપમાં આકટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવી છે.

અમદાવાદ.

મીઠાડે—જયન્તિ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં

પરેજ. દેસાઈભાઈ હીરાચંદે દ્વારા.

સને ૧૮૦૮

સને

કીમત ૦—૨—૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કાપીગણિત વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૮૭

ધાર્મિક

પુસ્તકનું નામ કુંદકળા

વિષય ટ-૨

ॐ तत्सत्

કુંદ-કળા.

રચનાર.

વ્યાસ. નિ. મં. રાંદેર વાળા,

સને ૧૮૬૭ ના રપમા આકટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવી છે.

અમદાવાદ.

ધીકાંટે—જ્યન્તિ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પટેલ. દેસાઈભાઈ હીરાચંદે છાપી.

સવત ૧૮૫૬

સને ૧૮૦૨

કીમત ૦—૨—૦

વિશ્વાધીઠ
ગુજરાતી કૌપીયાઈ-સંગ્રહ
૭૪૭

સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

કું દ - ક બા.

અંક પહેલો.

૧

બાનંગના } શિવ શિવ ગુરુ ગુણ અગણ સાંખ હર,
 હરબારી } કહેત બારી, શું શકું વિચારી !
 હોંશે ન્યારી ન્યારી, દાતા બલિદારી ! શિવ૦
 નાનું નાનું નવું નવું સમુદ્ર તરવા છુટવું,
 તરવું કે કુખિ જવું સત્ય શિવ બળે રહું,
 તું — હે — તા — રી — શિવ૦
 તરવા સમર્થ નથી તારવા વિચાર કાંઈ.
 હૂમે હૂમે જામે દયા તું તારે દાતારે આભતે બૂમીને,
 હરહર તું હુઃખહરતું સહુપર એક નજર તું
 નિરબય બે સતમય તો
 અવની- અધર- શિવ૦

૨

કેવલ — કેવલ કુસ્તીતો કરનારો આંત ન્યારે બનાઉ,

છે મલ્લ અમાડો મારો રાજ લાડ્યા ઉડાઉં,
 કોઇ દશ ખાનારો આવે તો હું પચ્ચીસ ખાઉં,
 કોઇ પચ્ચીસનો ખાનારો આવે ખાધેજ નાઉં,
 હું કુસ્તી લગાઉં ને લાડ્યા ચડાઉં.
 માંદ મારી સાથે કુસ્તી કરશે ખાધેજ નાઉં.
 લાડુ સાથે ભજ્યાં પૂરી જે આવે ને ખાઉં,
 શાક દાળને ભાત નકામાં દ્વાથે ગદિ લગાઉં. હું.

૩

વિદ્યાર્થી—રજે અન્નને વસ્ત્ર બહુ માન પામે,
 બ્રાહ્મણ ભપતી હોય તે શીશ નામે,
 ભાણે ને ગણે તેજ ભંડાર વાળો,
 રજો મૂળ્ય હૂંમે નહીં એક આરો.

૪

કુળા—જાણું જરૂર તારું કામ છે વિચાર જીવ. જાણું
 અન્ન ખાય શેર તોય જગ ના વિચારે,
 ચાય છે જાણે તોય મન્ન નાહું વારે,
 હોત પશુ તોજ યોગ્ય કામ છે. વિચાર.
 તારું થવાનું તેને શીદને વીસારે,
 નાનકડા જીવને શું કામ મારે ભારે ?
 વિચાર સાઈ કર ફલેસુકામ છે. ૧૧-૭૦

૫

રાંગુલા—નૃપવર રો અમર અધિચલ અગપર.

(૫)

દુઃખહર સુખકર જે રહેમ નજર-
 શાંતિકર મનહર સદા પ્રેમધર-
 સુગાણુ બિજાથી થાય, ધન્યધન્ય તે કેવાય,
 જગલ સુજસ ગાય, સદગુણી જીવો રાય,
 સાચાને પ્રભુ રહે સદાય, જયબિજય આખર,
 આજ રંગ આજ રંગ ગાઓને રીઝવો,
 તક ગદિગનવા કટિનક માન દધ બળવો,
 તરકિટ ધિત્રા ધાકિટ તાકિટ તકધુમિ કડનક કિકાનધા
 ચૈયા-તાથૈયા-તાથૈયા-તાથૈયા- નૃપ૦

૬

કુંદકળા—શંકર પણ બિજાથી થયા વસિષ્ઠ પણ બળવાન,
 રામ થયા રાવણ થયા બીમ કૃષ્ણ કળવાન.
 વહો વખત શો નયછે, ગયા ગયોરે આગયો-
 તણુ ગયા જુગ નયછે, ફેરફાર થઈ રહ્યો;
 કલ્પ કઈ બદલાયછે, આ કળિ કાળ નય છે,
 જુવો જુવો શું થાયછે ? જશે વખતે આ વહો. જુવો-

૭

જયપાલ-રસિલી આમ શું કરે ! સમુર સમુર સ્થાણીરે.
 શો ગુન્હો કયો કહે, નકામી દુઃખ સેધરે? અરે-અરે-અરે. સમુ૦
 સોખું રાજ પ્રાણ શીઠ રિસાય દાસના પરે? અરે-અરે-અરે

જય—

૮

આહોહો શી આ પ્રતિમા સુધા સુધા અગે વ્યાપ્તું પ્રિયને!
લપટાપી લલના રતી, જાંગ ચહે તેા સર્વ પિયૂ મનને.

૯

કુંદ—આ સંસાર સુતો થયો એક જતાં ગયું ગામ !

સગી ગઠ સાવડી થઈ ત્યારે મારો રામ !

માડી શાયે સહુ ગયું ગયા નિતા બદલાઈ !

હાય હાય મા ગઠ મરી સુખડું ગયાં તણાઈ !

બાપુને રામ રામ માડી ને પ્રજ્ઞામ કરે,

સુખી રહો એકલાં અભાગી હું પ્રવાણ કરે,

મળી એરમાન પછી બાપુનું હું માન રહ્યું ?

બાપુને રામ રામ માડીને પ્રજ્ઞામ કરે— —બા.

૧૦

વિમળા—આજે આનંદ ! (૨) વાપ્યો ટળ્યો રડ્યો નડતર જો !

આજે આનંદ (૨) વાપ્યો કુમુદનું જોગવશે !

આજે આનંદ (૨) કંદે હોમંગ ન માયરો !

ગયું કાસળ(૨)ને ટળ્યું બાપ મજ હરખાયરો !

૧૧

કુળા—હાય હશે ના સાવડી માતા.

—હાય.

૬ ઝેર ઝેર વરસાવે છુંડીને દયા ન આવે.

—હાય.

(૭)

કોણુ દવે કોટે વળગાવે, દહી વ્હાલાંઓ લાડ લડાવે?
સાવકીએ બાપુ વશ કીધા.

હાય! હાય! હાય! હાય!

—હાય.

૧૨

કળા—ઓ ભાઈ દુખડાં કેમ સહેવાશે?

કુંદ—ઓ બેની ધાર્યું પ્રભુ તણું થાશે.

કળા—માડી ગઈ ગયાં મુખ સહુ જીડી પીતાએ માયા ઉતારી,

ઓરમાન માતાએ દીધાં ન ઠરવા વિપતી પાડી બારી-ઓભાઈ૦

કુંદ—રડના છાની બેની પ્રભુજી તારી ખબરો લેશે.

કળા—ભાઈ જશો પછી માતા મુજને જરીએ કરવા ન દેશે-ઓભાઈ૦

૧૩

છોકરા—તારા બાપની બાઈડી તારી બા.

ગાંડો કુમાર—ચૂપ—ચૂપ—ચૂપ—

છોકરા—હે—હે—હે—

તારા૦

અધ્યા અધ્યા આતો છે વેસો,

છી છી છી છી અંજે મેસો,

રમતા ના કોઈ એની સાથે,

કુમાર—જોજોની હું મારી માને કહી દર્શા !

અ—અ—અ—અ—

તારા૦

૧૪

કળા—ગયા બાપુજી પોતે હો ગયા બાપુજી પોતે !

વીસને શોધીને તેડીજ લાવશે માડી રીસાવશે બહુ,
 રીસાવશે પછી આપુજ મારશે ફળેતો જોશે સહુ —ગયા.
 આપજુ તો જો આનંદ થાશે રમજું આનંદ બેર,
 રાગ થશે ખાઇ પરજુશે જેન સાસર લીલા બેહર ! ગયા.

૧૫

કુળા—અલી જેની કાણુ તુ ને મારે?

ચાલ જાતી રહે ન બોલતી જાહોં ! —કેાણ.

માગણીયે તો મારવા થાય,

ખાસડે ભુંડી તું રાજ થાય,

લાજ નહિ તેને શું કહેવાય !

જા તને જોઇને છવ ડોલાય ! !

ચાલો

૧૬

જયપાળ—લાજ નહિં તું હજીયે હેવાન;

કપડે ફસાવી કારીલા લગાવી મારાંને દુભાવી લીધું મારું માન.

જાદૂર થાદૂર ચંડાળણી નાર ભૂલીને બુલાવ્યું તેં મારું માન.

હીણી તે સ્થાણી રીતા ક્યાંથી થાય ?

પાપિણી તું બલામાં ન સમાય !

જનુની લગ્નવી હાયે વિષ વાવી બાળાને તગ્નવી બનાવ્યો નાદાન.

૧૭

મુળા—મારું દાર મારું દાર ડરું ના લગાર,

અલી છપી અપાર કરે ધુળ અવતાર
 શું તું નાથે ગમાર ?
 નવ તેં વિચાર કાંઈ ક્યો તલ ભર,
 હવે જો ખાશે માર, વ્યાપ્યો હૈયામાં ખાર,
 દરે કરે જો પાર.

—મારું,

૧૮

કુમાર—કુંવરજીનાં લગન આવ્યાં લગન આવ્યાંરે.

બહાણાજીના વીરા આવ્યા વીરા આવ્યાંરે.

એ હું તો ભુરે ઘોડે ચઢીશ હંચ !

ડાક્ટર—ભુરો ઘોડો તો કુંભારને ત્યાં સારો મળશે—કુંવરજી

કુમાર—લગનમાં તો આવ્યા ભોડો—

ડાક્ટર—વરને જોઈને મૂકે પોકો.

—કુંવરજી

કુમાર—વરરાજ તો બહુ ફાંકડા લટકે ચાલે બહુ વાંકડા ?

ડાક્ટર—જીવતાં કાંડે ગયાં લાકડાં મુઝાં માનવી ખરાં માકડાં -કું

૧૯

વિમળા—હો સ્વામીરે હું અજગા જાત.

અરેરે અરે હો સ્વામીરે. હું.

સારું કરું માહું કરે કરમે જશ ન લગાર. ૧

આજક પણ ગાળો દિએ જીવીને શું સાર ? —હો

સમજી નહીં ખીજીં કરું માળા પતિની હાથ,

તોયે શિવ દારે નહોં દર દર તું જગનાથ. —હો૦

૨૦

જયપાળ—રમણિય પુણ્ય લતા તું નાનુક, એમ ન જા દરમાઇ,
તું કરમાતાં અમર ભુલું હું દે ખિતિને રસ પાઇ;
ભુલ સહુ માફ કરી બોલ સલુણી દરી —બુ.

૨૧

કળા—હું કેને કહું દુઃખ હવે હું દરી ?
હાય હાય ગર્ધ માડી મારી શે મરી ! —હું૦
માંડથી મુજને શીઠ પરણાવો ?
વેરી થયાં કેમ મહેર ન લાવો ?
બાળ નમાયાંને શાને રીખાવો ? —હું૦

૨૨

કસ્તુર—મોટા શેઠ વેપારી આવ્યા બાઇઓ વહને તેડી લાવ્યા
ગરબે ગડા વણિક વિપથી જરનારે લલચાય,
હું સ્તમ્ભનુ મારા ધન્ધામાં બલા બલા ઠગાય !—મોટા૦
અલી ઓ ચાલની મકુ?

બુની—ચલાશે તેમ ચાલીશું ને,

કસ્તુર—ઓતારો નખરો ને ઓનારો લટકા હાં—મોટા૦
ધસાય લોડું ધસાય લામડું ઝવેરને પાણીઆ,
નથુબાઇ લુચ્યાના દાંડા ધસાય નહિં વાણીઆ—મોટા૦

૨૩

કરતુર—મલને માર્યા વાધ રમાડ્યા;

ભુની—માંકડ માર્યા છે,

કરતુર—મોટા મોટા લડત રાને પાણુ સંહાર્યા છે ?

ભુની—આ શું બરડે ?

કરતુર—બાપરે શું કરડે મરકરી કાઢી લંચ લુચ્ચી !

ભુની—શું રૂપાળા છે રૂપે વાંદર રંગે કાળજી પુછ્યાં વાળા છે !!

૨૪

ભુની—પુરી આશા હરીએરે ખુશામુશ થ.ઉં !

મળી બાળા રૂપાળી થરે પારણાં જુલાઉ !

રોજ રંગે રમાડું જમાડું ને લડાઉ;

લ્યો વાર કરના ચાલોજી અલખેલા !

કરતુર—એ પડતી મુકો માનોજી-

ભુની—હો ઘેલા ! ! !

પુરી૦

૨૫

કુંડ—તું બની કરોળિયો જળ તેં ખરી રચી,

આ ગુંચાયો જીવરાજ તારમાં ફસી,

થુ થુ થુ પ્રપંચી નારી તું,

શું રૂડી રંગવાળી છે કટારી તું !

મીડું મૂખડે હસી છાની પ્રાણુ લે ધસી,

ધિક વિષગમ્ય જન્ય છે ફરી !!

૩૦

૨૬

કુંદ—પ્રભુજી લેજો આગતા બલે છિગાપી પ્રાણુ,
પણ માયાળુ માવડી મરજો ના ગુણવન,
ભર વગડામાં વાછરે નહિ વાડો કે વાસ,
રીગી મરવાથી બલે જન્ય પ્રભુની પાસ.

૨૭

સાધુ—મનખ દે ફિર નહિ પાવેગા ક્યુંમે બંદે ડરતા હય ?

કરતા હરતા હય હર શંકર આપલાત કયો કરતા હય ?
લેખ લિખા કિસમતમે બિધિને વો ફિર ક્યલુ ન ફિરતા હય
ચલ માયાસે મોજ કરેગા સતસે શુભ પર ધિરતા હય ?
હંસા પલમે પંથા લેતા પીંગર ખાલી પડતા હય !
માયાસે મન જ્ય મારે વો નિરભય સચ્ચા તરતા હય.

૨૮

સાધુ—સમજ ડગંબરે સત મારગ ચલજી ખારે,

રખના ડર એક પ્રભુકા, વો કરતા હય નહિ દુગ્ધ,
ચતુર ધીર ધરે—

સત૦

હર શંકર તુરિયા સ્વરૂપ સચ્ચિદ આનંદ રૂપ,

નિરખ નિરખ મન મુરખ બન નિરભય રૂપ અનુપ. ધીર૦

નિયમ નિયમ સવિતા પ્રભુ ચલે અચલ તમ તેજ,

અહન લગે ઉત દેવકો બાહલ છાંયા રહેજ—

ધીર૦

(૧૩)

અંક બીજો

વિમળા—

૨૯

રસિક રસિક મનડાં તું બનીજા.

મોજ કરી નવિ આ જગમાંહી !

રસિક૦

સહુ મતલબનાં તું કર તારં,

બંધુનું જો માણ્યું

કેણું જોયું ત્યાં તે આવું થાનારં ??

રસિક૦

૩૦

વિમળા—એએએએ એએએએ બાળા—

મળ્યાં ના ભોજન નિત ભાત ભાત,

ગમતાં મન ફરતાં જીવિત બળ્યું તો તારં એ૦

પ્રિતિ સુગંધ મંદ મંદ મધૂરી

નવિ નવિ માણે તે ચતુરા,

રસિક પુષ્પ ભમરી જો સુરયાં—

તો તું જન્મી સફળ સરવ સુખ માણ્યાં. એ૦

૩૧૬૨૨--

૩૧

થયું કામ પાર નહિ લાગે વાર હવે રાણી પ્યાર કરશે ક્યારે
મળે છેલ નાર રસ સુખ અપાર બન જો સુમાર મળશે ત્યારે

(૧૬)

જાન પૂરી ધાર કણ પૂછનાર સદા નાખેલાં અનરો ચારે;
હવે કનારે વર કરી ખ્યારી ખ્યાર રંગીલી નાર રસમાં તારે !

૩૨

જયપાળ—કયું કાંઈ ખ્યારી ખ્યારી પ્રેમ બનળ શી બિછાવી ?
રદયો હાયે ગુંચાઈ નિદગી ન સકું હું કાળી- ૩૦
સાંગા હરગીએ આંખથી પ્રીતાનો મોહ દીધો,
કરી ગદગદ પ્રિયા શું પાખી પાસમાં લીધો— ૩૦
અલાલા મંથરે કાંધે પ્રીતીનું ગર કેવું !
લઈ ખેચી રીજાવી જેવું તેને દે તેવું, —કયું ૦

૩૩

જયપાળ—ગણી અધિક મેં પ્રાણથી તો પણ પાપગી નાર,
નવ થઈ મારી બન જુડી બનત તને ધીકાર !
ધિક ધિક તને હગ્ગર છે જુડી તને ધીકાર.
અરે બન હિણી ગમાર કાંધો નહિં વિચાર— ૩૦
હાથે કરી અસાર તે જીદંગી ધિકાર

૩૪

વિમળા—જન્મીને સુખ જોયું નહિ રસિલી ! (૨)

રાજ્ય મળ્યું પણ બંધીખાનું પડી પાંજરાં માંડ્ય,
દહેર ન લીધી લાલ માળીથી બદનવાડી કર
માય નહિ રસિલી—૪૦

પાડુ સ્યાણીને ખાડુ ખાડુ વીતે હડ હડ હડ થઈ જાય ?
 સદમજે તે લે હહેર ઉપરથી સ્યાણી સીતા થાય નહિ
 રસીકી—જાણી૦

૩૫

વિમળા—ચાલો ચાલો પ્રાણના પ્યારા (૨)

કામણુગારા, આંખના તારા, રનેડ સુધારા.

હાકટર—પ્રેમની ધારા છો ! ચાલો૦

ઝાણી—પ્યારાની તો દસી સદાની,

હાકટર—હાર હૈયાની છો.

ખન્ને—અરે વાહ? વાહ? વાહ? વાહ?

હાકટર—મોહન ગારી મુરતી સારી ને બલિહારી મીઠી તારી,

વિમળા—હું ગઈ વારી ?

હાકટર—પ્રેમીની પ્યારી છો ?? ચાલો૦

૩૬

કુદ—નસીબની આશી બલિહારી (૨)

—ઘડીમાં રબ્બ ઘડીમાં જોગી પણ પળ છે ન્યારી? નસીબ૦

સિલાટે લખ્યાં હશે બાવી.

બટકયા રામ વિકટ પન માતાસીતા મુકુમારી! નસીબ૦

નસીબને હરી મદદ તારી,

જર વગડામાં નાના લવકુશ લીધા સંભારી, નસીબ૦

૩૭

કુંદ—અરે જનરે જનરે જનરે શું અનાડી બંદરે ?

શું અનાડી બંદરે આમ શું તું છંદરે ?

તુ કાયર રણમાં શું ટકે ?

અરે૦

મુરખ હેય તે મોઢે બંદે બહુ,

હોય અધુરો ઘરો તેજ છંદે છે રે તું૦

તુ તસ્કર તે શી ગણુની માં ?

જે કાગ ટટારી તીખી આ ઝબકે છે.

તું૦

૩૮

કસ્તુર—એમ શું કરોરે શેઠાણી એમ શું કરોરે ?

જુની—તમે વાહરે મીઠું વાણીયા ?

કસ્તુર—પ્યારી મારી એમ શું કરોરે ?

જુની—વાણિયા વેડા કરો હવે વેગળી રૂપીયા છોટા આમ-

કસ્તુર—ગળવાં મારાં જો છે કાંણું નહીં ટુટી બગમ- એમ

જુની—યાદ રાખો આજે મારીને મરીશ કદી નથી છોડનાર,

કસ્તુર—હું ટો ટાંચ નોકર ચાકર એમ કરે શું ચાર ? એમ શું૦

૩૯

કળા—પડી પડી તો સામડી કરી ના ખીચારીરે પડી.

ખીની બાપથી પડી કુતામાં મરી ગઈ ના દુખિયારીરે ! પડી.

વાણીક તણે હાથે ચઢી ગાળા નસીમે ત્યાં એ નહારીરે ! પડી.

જીતીને શું કરવાનું છે કળા તુ તો મુએલીજ સારીરે ! ૫૬૧.

વારંગના—

૪૦

આપારી સવારી કાવલ ધીમે ધીમે ચાલે રાજ—
 બાદીલાજ હો હો ઝાળુ આવે મારા રાજ.
 નાનુક ગોરી પાનળી કમર લચકાંજ આપ.
 ધીમે ધીમે માણુને મારો નાનુક જીવ ગભરાય આપારી.
 સજ્જત ફૂલ ગુલાબડા મૂપ પટે કુમલાય;
 જે આવે બિચ બાદલી મરજકો જે છાય. આપારી

વારંગના—

૪૧

તું રહે શાલ કાયમ પ્યારે, સદારંગી ન્યારે ન્યારે !
 નનો પ્યારે આંખા પ્યારે ! જીયો જીગોજ મતનારે. તું
 સરદારી મુખતારી સારી ગુલકારી બારી,
 છળ આરી રંગત ન્યારો, છાઇ હય બાદે બહારી,
 સરવર દુ ખમર, ખરતર મુખમર, ગરીબ પરવરતું,
 ઝોર માલ પારે સખમે આવે,
 અગર રાજ કાયમ રંગે બારે. હું.

સિંધાઇઓ—

૪૨

અર વાલરે વાલરે વાલ અચ્છી કયા જે બાત !!

બાલીથી—

ભરીથી જૂઠું મોલેગા તો બા બતગા હો લાત અરે

(૧૮)

કરકે ચોરી બન ગયે કાજ !

પાંદે શીશી બન ગયે રાજ !

વાહરૅ૦

માર ખાય બીન મ્હમ્મ ન આવે,

શીશીસે' જીયરા લલચાવે-!!!

વાહરૅ૦

૪૩

કસ્તુર—અલી કેવું નહિ કેમ માને ?

બુની—હ્યો ત્યારે—!

કસ્તુર—ઓ મારે—!

બાપાને બોલાવું, પછી જે બતાવું, માને તેડી લાવું,

વલે હું કરાવું,

નવી—જરા કર—

બુની—હાની મર—

નવી—અબ્બાજણી સાઈ કર, તારાપર ફટપટ,

બુની—રાંડ હવે હાની મર—કહેયું

જેર જગાધો

કસ્તુર—બીટી ખરી—

બુની—કળાને લાવો—

કસ્તુર—ફાટી વળા—

બુની—છોડો હવે ખટપટ, બતાવો જટપટ,

વી—બોલ રું. પટપટ ?

જીની—બા રાંડ દુર પડ !

નવી—ઝોય મા મારી નાંખી-

કસ્તુર—ઝોય મા મારી પાંસળી ભાંગી, ઠહેલું

૪૪

કસ્તુર—હાડકાં ભાંગે (૨) એ બાયડીનું સુખ આ જો જો,

ઝોયરે, બાપરે.-ઝોયરે, મારે- હાડ

જીની—વિચાર જોઈ નહિ પહેલાંથી. મારા ઉપર થુળી કાપી,
હું કરવા દઉં નહિ કાંઈથી;

કસ્તુર—ઓ બાપારે-ઝોરે મારે? હાડકાં

નવી—સાસુજી સસરાજી દોડો

જીની—અન્ને બેસી માથું ફાંટા!

કસ્તુર—ઓ બાપારે!! ઝોરે મારે!! હાડકાં

ડાસા-ડાસી— ૪૫

આતે શો કિતપાત વહજી આ તે શો કિતપાત!

નારીને વશ થયાં અભાગી દીકરે બોળી જાત!

કસ્તુર—એ બાયડી પરજાવી તમે મને મરજી માંતે લાત વહજી

નવી—માબાપે મુંઝા બર દરિયે,

ડાસો—વહજી રાખો શાંત,

જીની—આજો ઉપર મારી સાથે,

કસ્તુર—પેહેલાં નાંખર જાત!

૧૬૦,

૪૬

વિમળા—ક્યાં જાળક ક્યાં પતિને હું આવી પડી!
 પાપ કર્યો તો પીડા નહીં અપારજન!
 સાચાના સંગાતી ભૂલી ભામિની
 પાપ કરી દુઃખ પેલી હરી ગમારજને—ક્યાં
 એક ગુનહો કર માફ હો મુકું નહિ,
 મેળવ મારાં વહાલાં કેરી ભાળજો.
 મારાંતે દુઃખ માટે મરું હું તો ખરી,
 પાપીણીને જીવવામાં શું સારજો?—ક્યાં

૪૭

સરદાર—મહું દિરાતી ક્યો પ્યારી છૂપ કરે કરમાનાં!
 ક્લિજન પરેશાનરે!— દિ૦
 આઝો ગલે મીલ જાઓરે પ્યારી પ્યારી જન! દિ૦
 રહેન પડે નહિ પ્યારી ઘડો પત્ર, આઝો દિખાઝો
 ન સુંદર જલમલ,
 આઝો વારી પ્યારી જન!! દિ૦

૪૮

વિમળા—મુરખ મન નટખટ વિચારતું.
 કુડાં કામ તો તમામ દુઃખનુંજ રહે ધામ,
 વિચાર અભાગી શીદ હુઆવેછે તામ?

(૨૧)

ડાં કામે રડું નામ જુગાંનું ન બલે ઠામ,

ધિઃક ધિઃક બીજી કહેવું શું ?

મન૦

કુંઠ—

૪૯

ચાલ પાપી દુર થા, ચાલે જીવવા જા!

શરમ શરમ નરકટ લાંપટ નીચ લુચ્યા નીચ લુચ્યા! ચા૦

પાપી દુરજાન દરામી મુરખ મન,

ચલ હટ નટખટ ધિઃક ધિઃક કટ કટ—

જારે જા જુગા—

દગો કરી કાઠ રીતે જીને નહીં—

દરામી સમજ પોઆર થા,

સમજે ના હાથે જાને માથે હોરછે,

ગમાર નવ થા, માર નવ જા, વાર કરના.

ચાલ૦

૫૦

સિપાઇઆ—જાવતાં બંદા બનેલા સરદાર!

વાવાવાવા વાવાવાવા ? ! ?

હાંહાંહાંહાં હાંજી મીયાં ?

બંદા૦

જાજાજાજા જાજાજાજા,

અલ્લા તાલા માર દીયા.

બંદા૦

હમ તુંમ સખસે હયગે બહાદુર મારેગે તલવાર,

મીયાંકી સીકલ તો દેખે. ઉલ્લુ કે સરદાર—

અંક ત્રીજો.

વિમળા—

૫૧

હાય દશા પાપીની આવી ? હાયે કરી વિપત્તી મિજ વાવી. હાય
 રગત વાટીકા આ જીવ માળી, કલમ ન, કોઈ હાયે આવી. હાય
 પાળાં કમે તણાં કટુ કળ છે, સત અમૃત કળ છે જીવની હાય
 નેરભય એકજ સત્યજ મોહુ સત્ય તરે પછી દુખ તો બાવી. હાય,

કુળા—

૫૨

સુખી નહિ જન્માતે થઈ દુઃખાણી રહી,
 આકૃત રહી વહી પડી વિપત્તી. ના ગઈ-સૂઠ
 માવડી ગર્ભ મુકીને ભાઈ ગયો હાય-હાય-હાય-હાય ?
 ધિરજ નહિ ધરાય અમૂળાય, મન દુભાય, નવ ખમાય, હાય હાય,
 ધડી ધડી બહુ રડાઈ જાય, મરે મન થાય, તોએ નહિ
 થાય, લાગી રહી સ્થાય,

હિણુભાગીનું મ્હોતે નથાય ?

દીન દીન રિખાતી જાય, ન જડે કો ઊપાય.

૧૨ ? જીવ હવે કાણુ સ્થાય ? વ્હારે ધસી કાણુ ધાય !

ખથી જે છૂટાય ! વીરો હોય ધીરે ધીરે દુઃખ આ દટાય. સુખી૦

૫૩

નેમચંદ { મેર બોલે નકરં એવું શું ?
વાણીતર } નહિ સાંઠે નકરં જાણતું

મેર૦

એ ખીસ્માં તો ભરીએ,

નેમ— તો કામે પણ કરીએ,

વા— એ કામતો ખાવાતું,

નેમ—એા ખાપરે નરકમાં પડીએ !

વા૦—અરે સરગમાં જાએ,

નેમ—અરે ફજેત તો થઈએ,

વા૦—ત્યારે વાણીઆજી રહીએ૦

મેર૦

૫૪

જયપાળ — જાળકો ગુમાવ્યાં નારી, કદમાં ફરીતે. —જાળકોને
મહેતને બરખા માળ છાંતે રમ્યાં સદા,
વાહને ચહેલ લાલ વેદશે શું આપદા! —જાળકો૦
કયાં લશે સદગુણી કુંદ ખારી દાકરી કળા !
દુઃખ વેડી ના શકે સુકામ થશે શ્યામળાં, —જાળકો
નારી વશ જીવ જન્યો લાલ એક ના થયો,
ભૂંડી એ ભુલાવી ગઈ જૂલી તું રહી ગયો.—જાળકો૦

૫૫

કુમુદ—

શ્રીધી લાલું હુરે (૨) તમે જહીયો જાણુજી શું કામ !

મરદ ખરોળે પાંડું સપાંટ દુનિયાં શોધી તમાગ. શોધી૦
કાણું કરે પછી માતાશું કામની કુળનું પુરાણું નામ શોધી૦

૫૬

નથી—કથા મારી કયાં સાંભળાવુરે બેનો કરશે ના આપુંરે.

એક ઉપર હાલભાગી ભાઈ બેથી બગડી બગવ.

૧૫૨ પઠે લક્ષ્મી પાણુ છાંડે શેડ નહિ લગ્યાય. કથા૦

૫૭

કરેતુર—કથા મારી કયાં સાંભળાવુરે ભાગ્યો કરશે ના આપુંરે.]

એક મારીને લાડકાં બાંગે, બીજાએ માંડી મોકાંય;

કરેતુર કાકાચંદ તું ભુલ્યો કરશે ના બે રાંડ—કથા૦

૫૮

ભુની—લાલો બરથાર,

કરેતુર—જરા બગડે બધાર,

ભુની—ખારો ત્યારે માર,

કરેતુર—સલામરે સલામ.

ભુની—કરો દાદી મુંજ,

કરેતુર—બાકી રહ્યું મુંજ,

કહે જેમ તુંજ ગુલામ છું ગુલામ.

તુંતો મારી બન;

૧ ભુની—આવો કુરબાન,

ખ ખાંને—મળ્યા પિણુ પ્રાણુ ચાલો આમ ચાલો આમ.

શ્રીઓ—

૫૯

ગાઓ સાહેલીરે અંગા રૂપાળી રાણી જોવાની,
જળદળ જયેત નિરાજે ઝમ ઝમ ઝાંઝરાં વાજે
રંગ અંખીદાજી રંગ રંગ શંકર સરંગ નયન છા-
વેરે!! અંગા૦

શક્તિમાં શક્તિ મળે માટી માટી જાય;
શક્તિ વિણરે પ્રાણીઆ ફેકટ ફેરે થાય. નયનઃ
પ્રથમ શક્તિનો પ્રતાપ, શિવની ગતિનો અમાપ નયન૦
શક્તિ આ વ્યાપી રહી અધાને દેખાય;
જય જય શક્તિ માત તું સમજે નિર્ભય ગાય. નયન૦

૬૦

સખી—આલોજી ચતુર નર અમ સખી ઘર!

કુંદ—મને માફ કરો,

રમા—ખીજી વાત કરો, શાને દુઃખ ધરો, આવે વન્ન ફેરો? આ૦

કુંદ—રોકાવું બને નહિ,

રમા—નજો એક દો રહી,

કુંદ—ધડી તો ઘણી થઈ,

રમા—વાત રાખો મેં કહી;

સખી—રમા—પ—ધા—રો—જી.

કુંદ—રસીલી છે હખીલી નેમફૂરી

પ્રિતે પૂરી આ મિહડી શી આ ખડી! આં
સખી—નાલેંજ મનાઓ? શું નહિં આંવા?
રમા—મારા સમ શાને તલસાંવા!
સખી—ના ગભરાઓ ના ડરી બનઓ;
 મત ભાભેને મુડી લડાંવા! આલો

૬૨

કળ—હરી નહિં આળા આ બીચારી (૨)
 આવ્યું નહિં મોત હાય હવે ગઈ હાની;
 એક જનુની સીધારી; બહાવી માવડી રીધારી; હ૦
 વેરણુ બનીને સાપણી ડરી કુમળી કાય
 સાવડી સાપણી ડંસતુ ઝેર નહિં રજાય,
 નાના નાનાને રીખાવી; પાપણી એ ગઈ કાલી;
 જરા દયા નહિં ધારી. હ૦
 બાઈ બિચારો કયાં હશે? રઝળું છું હું આમ!
 દીન દીન ઉગે દોલ્લસા સુઝે ના ચોઠાંમ,
 દુઃખડાં અપાર પડ્યાં પાપ શાં એ આવી નડ્યાં.
 હરી હવે લે ઉગારી; હરી૦

છાકરા—

૬૨

વાહ જખાન! વાહ જખાન! વાણીઆ બાઈ તમ્મરી;
 લાગે નહરી—

કસ્તુર—કહુંટ મમારી—

છોકરા—પાણિયા નહિ હિપાનઃ

કસ્તુર—અમે ૪૮ ક્રેદમાં લખ્યો.

છોકરા—અમે તો હાથમાં લખ્યો,

મારો જે મારો ધપાધપ.

પરાગી લેવી અમરે,

કસ્તુર—“પેસા” આમ રાજની ઠારે,

છોકરા—પેસામાતો સોડી ફડાફડ. વાહ જળાનંદ

૬૩

છોકરા—અરે આતારે આતારે એનો લુટી માલ ખાઓ.

કસ્તુર—આ બાડાઓ ધુગ ખાઓ આલી નહિ જરા પ્રાચ્યેદ

છોકરા—ચુપરે ચુપરે ટ્રાયગાને મુટી દે—

કસ્તુર—બા રે બાપરે સિપાઈરે લૂટી લે—

છોકરા—છોડશું ના, ફાડશું ને મારશું ને ઢોળશું—

કસ્તુર—અરરરરરર લીઓ લીઓ આપુંછું

છોકરા—હડ હડ હડ ધુત ! છુટશું ને લુટશું !

આવે૦

૬૪

રાણી—કળી જુગ કરિ જો જો કૃત્યએ બીજ વાવો,

હર હર કરિના હું દુઃખનો પાર નાવ્યો,

અણ સહમજાણ બૂલી શાંતિનો માર્ગ છાંડે,

દુખ દુખ પછી દેખે મુખ પરતાય રાંડે.

કૃપ

કુંઠ કૃપા—

મળ્યાંરે મેન ભાખ આનંદે અપાર;
આભાર કયો કિરનાર ! જય જય જયકાર ! આનંદે
મન તણી મીઠી આપણ, થયાં સુખી જય જય જયકાર !
આનંદે

૬૬

રાણી—હાથે કરી બની દુ.ખીઆરી, કંઈ કૃડાં કૃત્ય વિચારી
બની નકે તણી અધીકારી, ગભરાય ! ઘુવહાય !
મેં કરી પાપનાં કામ, દુઝાબયું નામ, કરી વ્યભીચારી હાથે
બાળુડાં એ શોકના તેપર રાખી ખાર,
પ્રપ્રંચ કીધા મારવા કાઢ્યા વનમેઝાર.
પતિને દુઃખ દીધું બારી, સહુ ખોટી વાતજ મારી. ગ
પતિને પણ પછીથી તજ્યા કર્યું મહા એ પાપ,
ખાડો બોલે તે પડે ખોલે આપો આપ.
એ ઘોર પાપીણી નારી, હું સાવકી માણું તમારી. ગ

૬૭

કૃપા—વારે અલી મધુરી મેના ! ખેચે હરી નેણાં ! ! !

રમા—શું બતાવો ! શું લખવો ! નાની નણુદી શું સતાવો ! !

કૃપા—વાહ નખરો ! એમ શું કરો ! વાહ લટકો ! કેવો ચટકો !

(૨૯)

લટક મટક બહુ ડાલે રસીલી ! ધીરો ધીરો સહુ જોશે છપ્પીલી,
નાબુક કટી લયકો કરે છોડે નયન કમાન,
લપટાઈશ ભુજ પાસમાં ત્યારે સમશે તાન,
ઈસારે સમજાવે કેવી ! લટકાથી લલચાંચ કેવી !
રગીલી રસીલી બાબી વાહ !!!

વારે

૬૮

રમા—આવોજ આવોજ આવોજ.

કળા—બાબી વાટ વેંઠ રહી. સંબારેજે આરતી.

રમા—હું તો ગઈ છું વારી

કળા—બાબીની બલિદારી

રમા—મીઠી વાળી તમારી

કળા—બાબીની છપ્પી પ્યારી. હું તો બેળી બિચારી.

રમા—વાત બનાવી સારી. વહાલા લેજો બિચારી,

હવેસો છો બેળા મારી.

આવોજ.

૬૯

કુંડ—બોલ રસીલીના મીઠા સારા

રમા—મીઠું બોલી મનડું હરનારા,

કુંડ—પ્રાણ પ્રીયા મારી આંખોના તારા,

રમા—મળ્યા મળ્યા ખીયુ કામણુગારા,

પ્રેમ હીંચેજેલ હીંચનારા

મા—પ્રેમની ગુસ્તી પ્રીતમ પ્યારા.

જાવ પુલો પ્રભુએ સહુ મારા,

કુંદ—અરે વાહ પ્રિયા—

રમા—હો રસિયા—

આંખ નચાવે હમી હસી શે દી.

કુંદ—પ્રેમ કદાક્ષ કરે જેની જોડી

રમા—પ્રેમે ભીંગવે.

કુંદ—ને લલચાવી

મોહ૦

કળા—

૭૦

ગુથ્યા ગજરા (૨) બાબી બાબતે આજે વધાવવા.

કુલ જાલ જુલ ગુલાબ તણાં, ગુલદાવદી મોગરાની ન મણા.

બાહ સાબી વધતું બરી નયણાં,

ગુથ્યાં૦

સીઆ—

૭૧

અગર જાતે અતર પુખ્તો વિવિધનો નવ પાર.

પ્રેમ પ્રવાહમાં ડુબતીરે. રૂડી ગાયછે ગોરીનાર.

વિવાહ બલે આવીઆ

સાચાં માણેક ચકચકેને મોતીકુશ્યાં જાવ

સદ્ગુણી સ્વાંમી સાંપડોરે. રંગરંગ ભીંગેછે અપાર

વિવાહ બલેઆવીઆ

વિમળા—

૭૨

ભરમાહ બોળી પિયુકરો નજર,

ઠરણ્યો નવહરિનો મનપર.

ક્યાં નકરી બાળકને દુઃખકર

ભરમાહ.

(૩૨)

સારતા આગાર માગ નાગકાંડ ભરગાર
દુઃખ દવ દોષ સુખ નવ પેષ જન નવ લેષ પામે પાર
મુરખ હોય ચુકી જાય ચતુર તેની વારે ધાય. ભરમાઈ.

સર્વ સલાન—

૭૨

ડગ ભર જન જોઈ તરત્યારે સંસાર
જગત ધિરા ચતુર ડગ
મત્ય તરે સર્વ પરે કદા ન ડરે નિચ જન દાર ડરે
સદાય કરે શીવ હરે ધીર ધરે લાભ ઝરે
જન જન થાશે નિરભય સત તોડે ધિરજ ધિરજ ધર ધિરા
યા—વ—તે—તું—અન દ્રુગ લશ્મશે શુભશુભ કર ડગ

